

RAZGLEDI

BELEŽKE O DRUGEM KONGRESU EKONOMISTOV JUGOSLAVIJE

Društva ekonomistov v Jugoslaviji prehajajo vse bolj na delovno, pravno obliko sestankov, ki postajajo zaradi tega predmet zanimanja javnosti tudi izven njihovega strokovnega kroga. To velja še posebej za drugi kongres Zveze društev ekonomistov Jugoslavije, ki je obravnaval vrsto zelo aktualnih, za naše današnje družbeno življenje osnovnih ekonomskih tem.

Kongres se je vršil sredi maja letošnjega leta v Portorožu, v našem slovenskem Primorju. Tisk in javnost sta mu posvetila dokaj pozornosti. Zvezni Izvršni svet in Izvršni svet Slovenije sta poslala svoja predstavitelja, a najavtoritativneje je poudaril pomen in vlogo kongresa tovariš Tito, ki je v svojem pozdravnem brzojavu dejal med drugim: »Dosedanja aktivnost vaših društev kaže, da so ekonomisti pravilno razumeli svojo vlogo in naloge v našem družbenem in gospodarskem življenju in opravičili obstoj svoje organizacije. V našem družbenem in gospodarskem sistemu z vedno širšim razvijanjem samoupravnosti podjetij in komun postaja delo ekonomistov vedno pomembnejše in vedno bolj neobhodno potrebno.«

Ekonomisti delujejo v svojih strokovnih društvih ne glede na svoja delovna mesta in položaje v administraciji, v podjetjih, v inštitutih, na fakultetah, v redakcijah. Njihova koncentracija v društvu, zbiranje okrog svojega strokovnega časopisja, v sproščenosti od individualnega službenega razmerja in specialnega delovnega okolja jim daje možnost, da po medsebojni izmenjavi izkušenj prihajajo do skupnega strokovno-teoretičnega stališča kot ekonomisti, do dolgoročneje ter širše jugoslovanske orientacije in da pomagajo reševati našo ekonomsko problematiko izven vsakdanjega prakticizma, na višji teoretični osnovi, a s tem obenem širijo svoje znanje in nivo.

Prva društva ekonomistov so bila ustanovljena že v stari Jugoslaviji, toda takrat so to bila bolj ozka in bolj stanovska združenja izključno ekonomistov s fakultetno diplomom. Danes so v društvih ekonomistov za razliko od društev pravnikov in društev zdravnikov vrata nekoliko širše odprta in sprejemajo se člani brez diplome na ekonomski fakulteti, če se po svojem praktičnem delu bavijo z istimi posli, kakor so zanje poklicani diplomirani ekonomisti. Stroga meja še ni potegnjena; po eni strani je zaželeno, da zaradi interesa same stvari sodelujejo vsi, ki so se v teku svojega praktičnega dela in samozobraževanja formirali kot ekonomisti; po drugi strani bi pa pri tako razvodenjenih širokih društvih trpel nivo dela na ciljeh, ki si so jih postavila. Danes je članstvo Zveze, če ga primerjamo z inozemskimi podobnimi društvi, izredno visoko in je obsegalo ob kongresu okrog 7500 članov v vsej državi.

Prvo društvo ekonomistov po vojni je bilo Društvo ekonomistov Srbije, ustanovljeno v začetku 1945, še pred popolno osvoboditvijo Jugoslavije, in kmalu za njim istega leta Društvo ekonomistov Hrvatske. Sledila je Makdonija s svojim društvom l. 1946, Slovenija 1950 in Bosna in Hercegovina 1951.

Ta društva so prva leta (pred 1950) živela še nekako skromno, neopaženo življenje, ker se v administrativnem socializmu potreba širšega udejstvovanja ekonomistov ni tako občutila. Državno gospodarsko vodstvo jim tudi ni posvečalo toliko pozornosti kakor kasneje. Preokret v tem je nastal z uvedbo novega gospodarskega sistema. Tedaj so se vsa društva Jugoslavije združila v Zvezo društev ekonomistov na prvem, ustanovnem kongresu aprila 1952 v Beogradu, na katerem je sodeloval še pokojni Boris Kidrič, ki se je aktivno zanimal za priprave za kongres in za njegov potek. Beograjski ustanovni kongres je pomenil splošno mobilizacijo vseh ekonomistov Jugoslavije in je dal močnejši in avtoritativnejši poudarek njihovemu delovanju in enoten delovni program v vsej državi.

Drugi, portoroški kongres, je bil že predvsem delovni kongres. Toda že pred njim je bilo v teku dveh let več delovnih posvetovanj plenarov Zveze: o izkušnjah novega gospodarskega sistema, o ekonomski izobrazbi kadrov, o perspektivnem planu za napredek našega kmetijstva, a na nekaterih republiških kongresih še o problemu komun, o problemih našega pomorstva (na Reki) itd. Vse te razprave so zabeležene v podrobnih zapisnikih.

*

Na prvem mestu po dnevnem redu drugega kongresa je bila razprava o kolektivnem referatu Nikole Čobeljića, Koste Mihailovića in Sergeja Djurovića: »Problem našega tržišča s posebnim ozirom na tržišče kmetijskih pridelkov«.

Referat je vzoren poskus aplikacije kvantitativne ekonomike pri nas na podlagi obilice statistične dokumentacije, fragment večjega dela, vzgled resnega in odkritega izražanja. Prvi od avtorjev je predsednik Društva ekonomistov Srbije, drugi je šef Ekonomskega instituta Srbije.

Avtorji obravnavajo vzroke in posledice slabe tržiščnosti naših najvažnejših kmetijskih pridelkov. V Jugoslaviji imamo pri kmetijskih producentih visoko naturalno potrošnjo, ki se je zadnje čase še povečala, a nizko produkcijo kmetijskih pridelkov za trg, zaradi česar moramo uvažati več hrane in trošiti za njo devize. Po izčrpní analizi značaja naše kmetijske produkcije, njene zaostalosti, nizkega dohodka, nizke stopnje produkcije za trg (oziroma visoke stopnje naturalne potrošnje), velike odvisnosti od meteoroloških razmer, prehaja avtor na učinek našega prvega planiranja na tako ekonomiko. Značaj investicij (visok delež za industrializacijo in obrambo) po eni strani, a po drugi strani porast mestnega (nekmečkega) prebivalstva z njihovimi plačnimi fondi, so hkrati z učinkom obveznega odkupa privedli v končnem rezultatu do zastoja v produkciji kmetijskih pridelkov. Ta zastoj so pospeševale visoke cene na svobodnem trgu, ker so kmetu z malimi dovozi omogočile dovolj iztržka in ga niso gnale na povečanje produkcije in storilnosti. Novi sistem gospodarske politike je zvišal cene industrijskih izdelkov, da bi se povpraševanje znižalo na realni nivo blagovnega fonda in da bi se obenem pritegnil teza virani denar za dežele. Denar je začel pritekati, toda le kratek čas, ker je bilo industrijskega blaga še vedno premalo, zlasti tistega, po katerem je kmečko povpraševanje. To je privedlo do nove tezavracije, ki jo je

spremljalo še povečano zakladanje z zalogami hrane, ker se je kmet ustrašil izkušenj s sušami. Zaradi takega zadrževanja blaga je padel blagovni promet v mestu in na deželi.

Avtorji pledirajo za večje zakladanje trga z industrijskim blagom po zmernih cenah, zlasti pa za izboljšanje asortimana tistega industrijskega blaga, ki ga zahteva vas; predlagajo celo uvoz blaga, ki je interesantno za kmeta, češ da bi nam to zmanjšalo potrebo po uvozu hrane in pospešilo dovoz kmetijskih pridelkov na trg. Poleg tega predlagajo še druge ukrepe za povečanje produkcije kmetijskih presežkov za trg, kakor: dodeljevanje in povečanje kratkoročnih kreditov tudi privatnemu kmetijskemu sektorju, kontrahiranje bodočega pridelka, sprostitve prometa z nepremičninami do meje maksimuma, znižanje cen industrijskih produktov kot glavno orožje za razbijanje naturalnega gospodarstva (v zaključni diskusiji se je Mihailović pri tem skliceval še na Komunistični manifest, kako je uvoz cenenega industrijskega blaga služil buržoaziji kot težko topništvo za razbijanje primitivnih avtarhičnih občin), stabilnost v gospodarstvu, varčevanje, racionalnejša razdelitev investicijskih fondov. V osnovi vidi referat rešitev problema v tem, da se odslej spremeni struktura investicij. (Vendar avtorji smatrajo, da je bila dosedanja pot naše industrializacije edino mogoča, čeprav je nujno vodila do raznih težav na trgu.)

Diskusija je bila zelo živahna, v glavnem je akceptirala referat, ponekod je odrazila nasprotujoča si stališča in postajala burna. Del diskutantov je ocenil določene inflatorne tendence kot pozitiven pojav, kot nujnega spremljevalca vsake pospešene industrializacije, če naj se dajejo na stran visoke kvote za investicije. Drugi diskutanti so zanikali obstoj inflacije oziroma bolj rečeno pojavov, ki se v referatu smatrajo za posledico inflacije, zlasti v dobi 1950—1953, ter so ocenili te pojave kot znake še nezadostno stabiliziranega trga. Druga nasprotujoča si stališča je izrazil del diskutantov glede odnosa cen med industrijskimi in kmetijskimi pridelki in glede disparitete cen med samimi kmetijskimi pridelki.

Dr. Silva Exel je predložila koreferat, ki ga je izdelala ob sodelovanju s sekcijo za zunanjo trgovino ljubljanskega Društva na podlagi posebne analize. Referat pledira za organizacijo proučevanja konjunktуре zunanje trgovine, govori o raznih možnostih in potrebah takega študija in o škodi, ki jo trpimo, ker nimamo pravočasne in dokumentirane analize trga in splošnega gospodarskega cikla in poročil o tem. Naša podjetja imajo na razpolago samo obilico raztresenih, nepovezanih in nepreizkušenih oziroma neanaliziranih statističnih podatkov brez perspektiv in prognoz. Referat pledira, naj se posamezni ekonomski inštituti specializirajo za proučevanje konjunktüre na svetovnem trgu. Diskusija je to v glavnem potrdila, čeprav so nekateri izrazili prepričanje, da bi proučevanje konjunktüre moralo biti sestavni del operativnega poslovanja zunanjetrgovinskega podjetja in da se ne more izločiti iz podjetja. Vendar niso mogli pojasniti, kako bi podjetja, zlasti manjša, to zmogla s svojimi sredstvi in s svojim personalom.

*

Druga, enako važna, a morda še aktualnejša tema, ki jo je obdeloval kongres, je bila »Kritična analiza stanja organizacije naših podjetij«. Referat o tem je predložil kongresu prof. ing. Metod Dular, ki ga je izdelal s svojimi sodelavci v Inštitutu za ekonomiko podjetij na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. To so bili zaključki in predlogi na podlagi ankete, ki jo je izvršil inštitut v glavnih industrijskih centrih Slovenije, a tudi na podlagi izmenjave izkušenj samih ekonomistov v njihovi praksi v podjetjih. Ta naša revolucionarna novost — delavsko samoupravljanje — zahteva, da ji posebno ekonomisti iz podjetij posvečujejo pozornost s širše, teoretične perspektive, prav z vidika teorije ekonomike podjetij, ne omejujoč se samo na prakticistično zboljševanje individualnih poslovnih prijemov.

Z novim gospodarskim sistemom se je nehala doba, ko je bil vodilni aparat v podjetjih navaden administrator in izvrševatelj naredb, izdelanih do vseh podrobnosti v centru, ki jih je lahko izpolnjeval vsak boljše pismen, dozorel ter politično zaveden uslužbenec. Nastopila je potreba samostojnega konceptnega, odgovornega gospodarskega mišljenja in administracije spodaj, v podjetjih. Spričo velike novosti, pogostega menjavanja in s tem zapletenosti sistema naše industrijske, finančne, devizne idr. politike je ta naloga še težja. Posamezniki jo komajda zmorejo. Povsem naravno je, da so se začeli ljudje, zaposleni v komercialnem in finančnem vodstvu obratov in v knjigovodskem aparatu, med seboj posvetovati in se v ta namen združevati. Iz nevezanih posvetovanj v podružnicah ekonomistov o izvajanju predpisov in o načinu poslovanja so se porajale in so zaživljale sekcije za knjigovodstvo in za ekonomiko podjetij in paralelno s tem posebne rubrike o tem v ekonomskem časopisju ali celo posebno časopisje. V mnogih krajih, kakor pri nas v Mariboru in ponekod v Srbiji, so v mestnih in okrajnih ljudskih odborih hitro spoznali pozitivno vrednost tega delovanja in nudijo zato društvom ekonomistov odnosno podružnicam vse olajšave in pomoč od svoje strani.

Čas je, da se preko teh precej prakticističnih posvetovanj podružnice dvignejo na višjo stopnjo splošnih ocen, širše koncipirane strokovne kritike in predlogov za nove smernice, ne individualne in kratkoročne, temveč kompleksne in dolgoročne. Nekako v tej smeri je bila zamišljena tudi organizacija in izdelava omenjenega referata na kongresu in diskusija o njem. Bil je to velik prispevek naših ekonomistov, prvi njihov večji korak v tej smeri, in treba je organizirati sistematično delo v društvih ekonomistov in v inštitutih za ekonomiko podjetij še na višji, znanstveni stopnji, z višjo formo aplikacije modernih statističnih metod anketiranja.

Referat najprej ugotavlja napredek v dvigu produktivnosti, v kvaliteti dela in v delovni disciplini, le v izjemnih primerih opaza poslabšano disciplino. Uspeh je pa zelo različen po panogah ter je v splošnem boljši v industriji nego v trgovini in v gostinstvu, kar tolmačijo referenti s tem, da se v produkciji more napredovati izključno na terenu samega dela. V sami industriji funkcionira novi sistem toliko bolje, kolikor bolj so obrati enotni, ne v kombinatih. Ta rezultat navaja referente na misel, da bi v osnovnih gospodarskih panogah bila potrebna razlika med oblikami samoupravljanja. Tudi diskusija je potrdila, da je treba to stran resno proučiti in eventualno odstopiti v trgovini

in gostinstvu od tiste organizacije samoupravljanja, ki je uvedena v industrijskih podjetjih.

Referat nato po vrsti analizira nedostatke, ki ovirajo večji napredek v samoupravljanju. Značaj in zmožnost vodilnih funkcionarjev v podjetju ni nemajhnega pomena. Ni vseeno, ali oni uvajajo v probleme podjetja ves delavski svet in upravni odbor, na razumljiv način, potrpežljivo, brez samolivala in brez svojih privatnih namenov in podtikanja, ali pa so to ljudje, ki jim je le do položaja in oblasti in pričakujejo le slepega potrjevanja svojih zaključkov. Sama mandatna doba je po mnenju referentov in večine diskutantov odločno prekratka. (Na to je bilo precej poudarka tudi v podobni diskusiji na III. kongresu Zveze komunistov Slovenije istega meseca.) Treba bo najti pravilnega odnosa med koristjo večletne rutine in med nevarnostjo zbirokratiziranja pri daljšem mandatu. To bi se najlaže doseglo, če se zaporedno menjava en del članov sveta. Spričo današnje relativno nizke produktivnosti pri nas nasproti kapitalističnemu svetu in na današnji stopnji tehnike obratovanja bo posebno važna večja rutina in kontinuiteta v vodstvu. Medtem ko je referat kategorično poudaril potrebo, da v upravljanje vključimo ves kolektiv in da od delavskih svetov preidemo na obratne svete, je del diskutantov naglašal, da bi to pomenilo nevaren prehod na čisto formalno demokratičnost na račun zares demokratičnega in učinkovitega upravljanja. Drugi nedostatek vidi referat v tem, da so predpisi in gospodarski instrumenti težko razumljivi, komplicirani in se hitro menjajo, kar ima poslovno-tehnično in moralno zelo slabe posledice. Diskusija je v tej zvezi potrdila, da je treba to stanje popraviti in pripomoči, da bi se ljudje orientirali ne na iskanje »lukenj« v predpisih in na tržne fluktuacije in na trike, temveč na resnično dviganje same produktivnosti. Kot tretja slabost se citira sistem plač, češ da je dokaj enačarski, nestimulativen in težko razumljiv. Vsak preprost delavec naj bi z lahkoto izračunal, koliko si pridobi s povečanjem navora. Dobiček, ki izvira iz čistega navora za povečanje produktivnosti, ne pa iz slučajnih špekulacij in monopolističnega položaja, naj bi v glavnem ostal podjetju in posameznim delavcem. Nesigurnost v tem pogledu in težka razumljivost in nestabilnost celote predpisov ne stimulira k večji produktivnosti. Prav na tem poprišču, v pravilni veličini pristojnosti delavskih svetov do razpolaganja s presežkom dela, je treba po mnenju referata gledati enega od glavnih vzvodov za povečanje produktivnosti v današnji fazi; tu je magnetna igla, ki kaže delavcu, ali mu je bolj napeti sile za večjo produktivnost ali pa za dodatni ali celo glavni zaslužek izven podjetja. Tu so momenti, ki so takoj po uvedbi samoupravljanja privedli do hitrega dviga produktivnosti, a v naslednjih letih do padca. Tudi ostali zgoraj opisani referati in diskusija o tržiščnosti so pledirali za povišanje delavskega dohodka kot glavni člen v verigi visoke kupne moči in visoke produkcije in visokega prometa.

Referat pripisuje velik pomen organizaciji in izpopolnitvi revizijske službe, ki naj bi bila bolj pedagoškega kakor pa disciplinskega značaja.

Končno smatra referat, da bi bilo treba v podjetjih uvesti zares strokovno in znanstveno fundirano kadrovsko-personalno službo, ki bi jo vodili zreli

ljudje iz stroke dotičnega podjetja ter bi skrbeli za kontinuiteto in rutino kadra.

V diskusiji so se posamezni ekonomisti izrazili, da je bilo treba v referatu erisati tudi odnos med podjetji in komunami oziroma vrhovno pristojnost komun z ekonomskega vidika, z vidika povečanja produktivnosti. Tudi bi bilo treba bodoča raziskovanja usmeriti še v izkušnje o postopanju z investicijskimi sredstvi in v analizo monopolizma.

*

Živahna diskusija o prvih dveh referatih in o koreferatu je pritegnila toliko večino prisotnih ekonomistov in gostov, da je paralelno se razvijajoča diskusija o treh referatih iz stanovanjske problematike imela žal manj udeležbe. Bili so pa vsekakor prisotni tisti maloštevilni ekonomisti, ki se posebej bavijo s tem. Razprava je bila izredno zanimiva in je po priznanju prisotnih vodilnih zveznih gospodarskih funkcionarjev prinesla mnogo novega in obetajočega in kritičnega v ocenah. Potrebno bi bilo, da ekonomisti na tem področju dalje delajo v večjem obsegu, ker je to najbolj boleče socialno vprašanje, v katerem niso po vojni niti v kapitalističnem niti v državno-kapitalističnem svetu niti pri nas posebno zadovoljivo opravili izpita.

Dušan Stefanović, sodelavec Ekonomskega inštituta v Beogradu, je na podlagi statistične dokumentacije orisal v svojem referatu »Problemi stanovanjske graditve in njenega kreditiranja v mestih Jugoslavije« vzroke in stanje stanovanjske krize in je podal predloge za racionalnejše zidanje in bolj smotrno finansiranje. Posebej je pokazal, kako se neracionalno troši nacionalna energija z zidanjem pritličnih hiš, namesto da bi pospeševali graditev enostavnih večnadstropnih hiš, kar bi prihranilo 25 do 50 % investicijskih stroškov. Nadaljnji nacionalno-ekonomski prihranek bi dosegli z boljšimi pripravami in organizacijo in z boljšim izkoriščanjem praktičnih urbanističnih rešitev. Poleg finansiranja iz državnega sektorja naj bi pospeševali tudi individualno graditev z državno pomočjo.

Ljubinka Pjanić iz Ekonomskega inštituta FLRJ se v svojem referatu »Reševanje stanovanjskega vprašanja v mestih FLRJ« zavzema za združno graditev in upravljanje do maksimuma, češ da je to najboljši način za mobilizacijo individualne graditve. Avtorica gre celo do predloge za nacionalizacijo velikih hišnih posestev, ki naj bi se postopno oddajala etažnim stanovalcem v lastnino, kar pa je večina diskutantov odklonila.

Tone Klemenčič iz Zavoda za planiranje LR Slovenije naglašja v svojem referatu »Gospodarski razvoj in vprašanje zidanja stanovanj« potrebo znanstvenega raziskovalnega dela na tem področju, pledira za pocenitev stavbenega materiala, za ekonomsko najemnino ter predlaga paralelno z zidanjem hiš iz splošno družbenega sektorja tudi pospeševanje individualno-privatne graditve stanovanj.

Živa in hvaležna diskusija je podprla mišljenje, da je treba krepiti individualno zidanje poleg zidanja v splošno družbenem sektorju. Argumenti proti pospeševanju individualnega zidanja so bili: 1. ta način ne bi prinesel veli-

kega olajšanja stanja, ker imajo delavci in nameščenci zelo majhne in omejene možnosti privatnega investiranja; 2. privedel bi do stihijno razmetanih naselij s pretežno pritličnimi hišami; 3. treba je zato popraviti in povečati aktivnost družbenega sektorja in take razdelitve nacionalnega dohodka, da bo šlo več za graditev stanovanj. — Za pospeševanje individualno-privatnih graditev poleg družbenih so se navajali sledeči argumenti: 1. potrebe so tako velike, da jim ni mogoče zadostiti samo iz družbenih sredstev; 2. ni nobenih principialnih in praktičnih nasprotovalnih razlogov.

*

Referat Miloša Macure »Sestava in važnejši problemi delovne sile Jugoslavije« je prvi večji poskus ekonomsko-demo-grafske analize naših statističnih povojnih podatkov o delovni sili. Pravzaprav je to analiza aktivnega prebivalstva; termin »delovna sila« je, kakor sam referent pravi, pri nas nekoliko neobičajen in neroden za rabo v tem smislu. Problematika delovne sile je bila pri nas v centru pozornosti v prvih letih petletnega načrta, ki od te strani prav zaradi pomanjkanja podatkov ni mogel biti zadostno proučen, medtem ko je danes žal obilo podatkov na razpolago, a brez posebnega interesa za nje. Materija pa zahteva »solidno organiziranega raziskovanja, večjega števila strokovnjakov... ter inštitutskega dela na daljši termin« zaradi razvijanja produkcijskih sil in spreminjanja ekonomske strukture prebivalstva, zlasti v tem smislu, da se število kmetijskega prebivalstva relativno in absolutno znižuje, a ostalega povečuje — skladno in sistematično, ne z žrtvami in pretresi kakor svojčas v Angliji, temveč »z globokim spoštovanjem človekove osebnosti in pravic«. Avtor ugotavlja, da obsega tekoča statistika zaposlenega osebja le okrog 15 % vsega aktivnega prebivalstva, največ tistega, ki je zaposleno v industriji (obseg 92,5 %), a najmanj v poljedelstvu (samo 0,7 %), zaradi česar gradi svojo študijo na celotnem aktivnem prebivalstvu po podatkih popisov prebivalstva. Pri tem podaja glavne karakteristike razdelitve po panogah gospodarske delavnosti, po teritorialni razdelitvi, po udeležbi ženske delovne sile, po starostni strukturi, po strokovni kvalifikaciji in podaja elemente reprodukcije delovne sile; dotaknil se je problemov rezerve delovne sile, nezadostne zaposlitve na vasi, vpliva sistema socialnega zavarovanja na izostajanje od dela, dobe sposobnosti za delo. Diskusija ni žela toliko pozornosti, kakor jo je referat zaslužil, vsekakor zaradi večjega interesa za paralelno diskusijo o prvih dveh referatih. Vrsta avtorjevih ugotovitev je tako dalekosežnega pomena, da bo moralo priti o njih do razprav; zlasti pa je važen predlog, da bi se za ta področja vendarle ustanovila posebna institucija, ki bi probleme proučevala, dajala predloge in skrbela za izvajanje ukrepov.

*

Prikaz kongresnega referata prof. Ljube Babića o nekih problemih fakultetnega ekonomskega pouka in prvi del diskusije o njem je bil spričo paralelne diskusije o ekonomiki podjetij zelo slabo obiskan; udeležili so se ga večinoma le ekonomisti-pedagogi. Tako ni mogla diskusija dati nekaj novega od tega, kar se govori na medfakultetnih konferencah ekonomskih fakultet. Šele drugi del diskusije je bil tako rekoč v

plenumu, a brez podlage in kontinuitete, ter je zato šel preko okvira referata na splošna polja, pri čemer je bilo nekaj neumestnih ocen brez poznavanja stvari. Prav škoda je, da se je moralo hiteti in da ni bila dana prilika, da bi slišali o vseh točkah mnenja ekonomistov iz gospodarske prakse, da bi se končno enkrat konfrontirale in razčistile stvari, o katerih neredko sodijo v javnosti z veliko dozo ignorance in nekompetentnosti.

V dilemi med graditvijo tipa splošnega ekonomista na fakultetah ali usmerjevanja v specialnosti ali v formiranju nekake sredine med obema sta referat in diskusija pokazala, da še ni podanih dovolj elementov za izkristalizacijo stališča. Potrebe gospodarstva so različne in se menjajo, zato je pojmovanje o liku ekonomista, ki ga naj daje šola, zelo neenotno.

Časopisje je v poročilih s kongresa dalo preveč poudarka predlogu novega predsednika Hasana Brkića, med katerim se je sam omejil, da še ni dovolj premišljen, namreč naj se politično ekonomska izobrazba gradi na pravni fakulteti in se program fakultete temu prilagodi, medtem ko naj se principi gospodarskega poslovanja in organizacije in njihova tehnika daje na posebnih, komercialnih visokih šolah. Ekonomske fakultete odločno odklanjajo to stališče. Drugo mišljenje je bilo, da bi ekonomske fakultete formirale prave studiozne analitičarje ekonomiste, medtem ko naj se gospodarski tehniki mobilizirajo iz trgovskega tehnikuma, ki naj se mu morda podaljša študij za eno leto. Tovariš Brkić je kritiziral tudi preveliko število ekonomskih fakultet; to stanje bi morda lahko omilili s tem, da bi se posamezne fakultete specializirale.

Referat in diskusija sta kritizirala tudi preveliko število predavalnih ur in premalo časa za študij.

Vsekakor je v svojem govoru na diskusiji Hasan Brkić dal zdravo misel, da se je treba vzdržati vsake nagle spremembe, zlasti če je proučena le površno in nedokumentirano.

*

Skoraj vsi kongresni referati predstavljajo pomembno dokumentacijo teoretične in praktične vrednosti, zaradi česar je zelo koristno, da je kongres sklenil publicirati referate v celoti in v izvlečku tudi diskusijo. Teoretični pomen tega materiala je tudi v tem, da predstavlja že splošen prehod naših ekonomistov na kvantitativne analize, vsekakor v okviru znanstvenih postavk marksistične politične ekonomije. Kongres je pozval ekonomiste, da v tem smislu svoje delo nadaljujejo, in je s pomočjo treh komisij dal podrobnejše sugestije za izbiro tematike s treh najbolj hvaležnih področij: kmetijstva, funkcioniranja gospodarskega sistema ter kredita in bančništva. Tu so najbolj kočljiva vprašanja naše ekonomske politike. Za njihovo reševanje je treba ne le kolektivnih intelektualnih naporov ekonomistov, temveč tudi njihove trdne socialistične zavesti, volje in vere v bodočnost. Pozornost, ki so jo pokazali ekonomistom in njihovim ocenam, kritikam in predlogom prvi funkcionarji zveznega gospodarskega sveta, zveznega zavoda za planiranje in Narodne banke, ter dejstvo, da je mnogo teh predlogov že upoštevanih ali sprejetih, bo v njihovem delu močna spodbuda.

Stane Krašovec